

SECTIO VII^a

DE PÆNIS CANONICIS

748. — Catholicis dubium non est quin Ecclesia providere valeat animarum saluti, et recto societatis spiritualis regimini, pœnas statuendo in reos delictorum; quos enim minime continet virtutis amor, aut timor divinæ vindictæ, arcere a malo necesse est pœnis propositis. Quæ in sectione de *Judiciis* et de *Delictis* dicta sunt, certo argumento probant Ecclesiam hujusmodi potestatem a temporibus apostolicis exercuisse; simul exinde noscitur quæ sint in specie pœnæ quibus graviora crimina mulctari possunt. Maxime tamen opportunum fore arbitramur ad rationem præsentis instituti nostri, si quæstiones dogmaticas et practicas quæ ad hanc disciplinam referuntur, ex professo explanaverimus. Quatuor erunt articuli: 1us de pœnis in genere; 2us de censuris; 3us de irregularitatibus; 4us de privatione beneficii et officii; de depositione et degradatione clericorum.

ARTICULUS I. — DE PÆNIS IN GENERE.

* 749. — I^o *Quid et quotuplex sit pœna jure canonico statuta?*

Pœna, latiori sensu, id omne dicitur quod hominem labore

ac molestia afficit, eumque certis bonis privat: strictiori autem sensu, est delictorum coercitio ad rei emendationem, vel ad disciplinæ publicæ satisfactionem. Pœna irrogatur ratione delicti; quapropter suspensiones *præventivæ* ab exercitio sacrarum functionum, limitationes seu revocationes facultatum quas superior valet moderare pro suo arbitrio, non sunt pœnæ, si proprie loqui velimus.

Pœnæ fori ecclesiastici in diversas species distinguuntur pro ratione finis proximi ad quem referuntur, modi quo statuuntur, modi quo incurruntur, et tandem objecti.

750. — I. *Ratione finis*. Cum diversæ sint conditiones delinquentium, quorum alii sincero dolore correpti, sponte confitentur delictum ad legitimam peccatorum expiationem parati; alii contumaces sunt, corripienti Ecclesiæ interea obsistentes, de quibus tamen est spes quod brevi respiscant; alii pertinaces in malo ac perseverantes sine probabili spe conversionis; sunt idcirco diversæ rationes eorundem coercendorum, scilicet, pœnitentiæ, censuræ, et pœnæ vindicativæ.

Pœnitentia sita est in piis operibus a peccatore sponte susceptis, aut ab Ecclesia indictis, in expiationem delicti, puta in jejunio, eleemosyna, oratione, peregrinatione ad loca sancta. — *Censura* est ultio publica qua notatur reus contumax, et certis bonis communibus societatis spiritualis privatur, ut emendari incipiat, culpas fateatur et expiet. — *Pœna in vindictam publicam* est suprema animadversio in reum de cujus conversione vix spes superest, aut qui convincitur enormis sceleris quod mulctari oportet ut avertatur scandalum, satisfactio detur ordini publico, et homines supplicii timore deterreantur a violatione legum: istius modi sunt depositio et degradatio. Pœnitentia igitur et censura in eo conveniunt quod referantur principaliter ad emendationem, dum pœna simplex refertur ad castigationem rei, et ad satisfactionem debitam Ecclesiæ crimine perpetrato læsæ. Differunt autem omnino ab invicem pœnitentia, censura, et pœna vindicativa, quod in eo alii sint ministri

Ecclesiæ qui possunt tantum pœnitentias indicere, non censuras aut pœnas; alii qui possunt censuras irrogare, non pœnam infligere; alii denique qui possunt etiam pœnas inferre. Item differunt in eo quod pœnitentia imposita, aut pœnitentis satisfactione aut iudicis indulgentia cesset; censura non nisi absolute; et pœna non nisi dispensatione aboleatur, quæ fusius explicare debemus infra¹.

* 751. — II. *Ratione modi quo statuuntur*, aliæ sunt pœnæ a jure, aliæ ab homine. Pœnæ a jure statuuntur lege generali, et subsistunt mortuo legislatore qui eas tulit; est enim conditio legum ut sint perpetuæ: pœnæ ab homine, irrogantur a superiore qui mandatum transitorium ea de re edicit, aut communitati, aut cuidam individuo: v. g., si Prælati aliquid capitulo injungat pro tempore præsentis faciendum, sub pœna suspensionis si obtemperare obtrectet; item si clerico aliquid interdixerit, comminata excommunicatione in contumacem vel eum pœna mulctet ob delictum patratum.

In eo potissimum differunt pœnæ a jure a pœnis ab homine quod 1° pœnæ a jure statuuntur pro tempore futuro; leges enim futuris necessitatibus provident; dum pœna ab homine decernitur pro tempore præsentis, aut in castigationem rei pro delictis tempore præterito perpetratis; 2° pœnæ a jure eos omnes afficiant qui postea obnoxii erunt legislatori, et illius pro tempore successoribus: dum pœnæ ab homine eos solum attingunt qui superioris auctoritati subduntur tempore quo edictæ sunt; 3° amplissima facultas delegata ad absolvendum, vel ad dispensandum, super pœnis canonicis non complectatur pœnas ab homine, nisi superior expresse declaraverit suam intentionem.

* 752. — III. *Ratione modi quo incurruntur*, pœnæ sunt *latæ* vel *ferendæ* sententiæ. In priores incidit reus eo ipso quod delictum admiserit: si tamen pœna non sistat in privatione, sed requirat actionem externam ex parte superioris, necesse est ut

¹ Berardi *Commentaria in jus universum*, tom. IV, part. I, dissert. 1.

intercedat sententia declaratoria iudicis. Pœnas vero ferendæ sententiæ non patitur, nisi iudex tulerit sententiam condemnatoriam, servatis servandis. In hoc autem differunt sententia declaratoria et sententia condemnatoria, quod prior vim suam exserat in præterita, ad usque diem patrati delicti, non item posterior.

Temeritatis merito arguuntur qui improbare præsumunt morem Ecclesiæ in edicendo pœnas *latæ sententiæ*. Etenim 1° Verba Domini nostri Jesu Christi *Quæcumquæ alligaveritis*, sunt generalissima; omnem modum coercendi peccatores includunt qui sit æquitati consonus et tendat ad bonum commune. 2°. Usus statuendi pœnas *latæ sententiæ* nullatenus lædit æquitatem naturalem; siquidem hi solum tenentur pœnam expendere qui sibi conscius sunt legem violasse graviter; et si excipias privationem beneficii de qua alibi dicemus, non est adeo difficile easdem pœnas subire, abstinendo a bonorum participatione quibus jure privantur, ut illud excedat virtutem communem hominis christiani. — 3°. Eadem disciplina valde prodest bono communi Ecclesiæ, utpote quæ horrorem criminis animo incutit; efficacius ab eo removet plures qui forte ad malum incitarentur spe delitescendi et aufugiendi vindictam; supplet aliquatenus negligentiam iudicis, si quis sit minus sollicitus in inquirendis delinquentibus. — 4° Tandem a pluribus sæculis invaluit praxis, quæ etiam observata fuit in primis temporibus, ferendi pœnas *latæ sententiæ*.

Certum est igitur, ex praxi universali Ecclesiæ et natura jurisdictionis spiritualis, primos pastores posse indicere pœnas ipso facto incurrendas; et proinde statuta generalia, quæ pro communitate edicunt, nec non particulares ab homine inhibitiones quas individuus hocce modo intimant, suum effectum inducere quin debuerit alia monitio canonica præcedere. (Cap. *Reprehensibilis*, 26, DE APPELLATIONIBUS, n° 763.) Opinio-

¹ Benedictus XIV, de *Synodo*, lib. X, cap. 1.

nem contrariam condemnavit Pius VI, Const. *Auctorem fidei* :
 « Propositio quæ tradit, necessarium esse juxta leges naturales
 « et divinas, ut sive ad excommunicationem, sive ad suspen-
 « sionem, præcedere debeat examen personale, atque adeo
 « sententias dictas *ipso facto*, non aliam vim habere, nisi
 « seriæ comminationis sine ullo actuali effectu — *falsa, teme-
 « raria, perniciosa, Ecclesiæ potestati injuriosa, erronea.* »
 § 21, 22.

Ut percipiatur an pœna sit *latæ* an *ferendæ sententiæ*,
 dantur regulæ quas canonistæ et theologi explicant. Certum
 est pœnam esse *latæ sententiæ* quando legislator in ipsa
 constitutione suam mentem clare expressit dicendo : *eo ipso,*
ipso facto, ipso jure; vel adhibendo verba præteriti, aut
 præsentis temporis : *Si quis... sciat, vel noverit se esse*
excommunicatum... excommunicamus... suspendimus... sit
excommunicatus. E converso, verba futuri temporis, et ea
 quæ indicant actionem judicis, v. g. : *Suspendetur... excom-
 municabitur... ab ingressu Ecclesiæ interdicitur*, designant
 pœnam *ferendæ sententiæ*. Dubium est quid pronuntiandum
 sit quando formula denotat subjunctivum, quin certo appareat
 an referatur ad actionem judicis, v. g. : *Excommunicationi*
subjaceat... locum suum amittat... Videtur exprimi hujusmodi
 formulis pœnam *ferendæ sententiæ*, nisi contextus, interpre-
 tatio communis doctorum, aut sensus subsequentibus constitu-
 tionibus confirmatus, aliud postulent. Ratio est quod verba
 hujusmodi indicare possunt reum non vi legis, sed facto judicis
 pœnis obnoxium fore; et si dubium supersit, benignior inter-
 pretatio adhibenda est juxta regulam generalem : *In obscuris*
minimum est sequendum.

His notaminibus generalibus, de pœnis *latæ* et *ferendæ* sen-
 tentiæ, aliud subnectendum ducimus gravis certe momenti.
 Etsi quis inciderit in pœnam privationis jurisdictionis, quamdiu
 delictum manet occultum, actus ab eo initi valent, nec annul-
 lantur vi sententiæ declaratoriæ, quæ postea ferretur, quia

reus retinuit in foro externo possessionem sui officii cum
 titulo colorato : porro, jure canonico decretum est valituros
 actus jurisdictionis quæ sic annectitur officio, quamdiu non
 intervenit sententia judicis. Item dicendum de potestate confe-
 rendi beneficium, vel confirmandi. Titulus coloratus, cum
 communi errore, reddit validos actus omnes qui ex tali officio
 geruntur, quamvis non sint actus jurisdictionis propriæ dictæ,
 ut assistentia matrimonio contrahendo, receptio ad professio-
 nem religiosam¹. (Nº 284.)

*753. —IV. *Ratione objecti*, pœnæ distinguuntur in ordina-
 rias et extraordinarias seu arbitrarias; in spirituales et tem-
 porales.

1º Pœna *ordinaria* dicitur quam lex aut consuetudo deter-
 minavit in specie : *extraordinaria* seu *arbitraria*, quæ nulla
 lege nec consuetudine indicitur, sed a judice imponitur, juxta
 ipsius arbitrium et prudentiam, pro qualitate et circumstantiis
 delicti. Haud semel in jure canonico dicitur reum esse pro
 arbitrio judicis puniendum.

2º Pœnæ *spirituales* sunt : privationes sacramentorum, par-
 ticipationis divinatorum officiorum, suffragiorum Ecclesiæ, exer-
 citii sacrorum ordinum. Pœnæ *temporales* sunt : privatio
 fructuum beneficii, infamia, interdictio nuptiarum, mulctæ
 pecuniariæ, afflictationes corporales, depositio ab officiis cleri-
 calibus et degradatio.

Ex dictis in sectione præcedenti, et dicendis infra, certo
 constat plures statutas esse pœnas, non solum spirituales, sed
 temporales quas reus tenetur in conscientia subire, etiamsi
 nulla coercitione exteriori adigatur.

Nulla ea de re movetur controversia apud catholicos; quis
 enim inficias ierit quin Ecclesia possit peccatores arcere a sua
 communionem externa, operibus pœnitentiæ addicere, condem-
 nare ad eleemosynas, ad peregrinationes; aliasve hujusmodi

¹ *Thesaurus de Pœnis*, part. I, cap. vi.

pœnas, tum ad delicti expiationem, tum ad scandali reparationem, ab eis repetere?

Noti sunt gradus diversi pœnitentiæ publicæ quos vel a primis sæculis sanctissimi præsules observari curaverunt, et de quibus agit sanctus Gregorius Thaumaturgus in Epistola sua canonica. Neminem etiam fugit huic pœnitentiæ adjuncta fuisse gravissima onera, et in primis matrimonii quoad thorum perpetuam separationem, et mortuo conjuge interdictionem ne pœnitens altero matrimonio jungeretur... cessationem a militia sæculari, a forensibus causis, et aliis negotiis officiorum sæcularium, quæ sponte, tunc temporis, a civibus susceperantur, relicta item libertate civili eadem deponendi. Hæc veteribus regulis Patrum interdicta testati sunt Summi Pontifices a quarto et quinto sæculo, nempe S. Siricius ad Himerium Tarraconensem, an. 385, S. Leo, Epist. ad Rusticum, an. 450. « Contrarium est omnino « ecclesiasticis regulis, aiebat Leo, post pœnitentiæ actionem « redire ad militiam sæcularem... unde non est liber a laqueis « diaboli qui se militia mundana voluerit implicare. » Ad illam autem pœnitentiæ publicam agendam, peccatores adigebantur excommunicatione, et omnimoda expulsionem ab Ecclesia, quando Episcopi opportunum arbitrabantur pro conditione delinquentium et gravitate peccati publici¹.

754. — II° *Utrum, et quonam jure Ecclesia indixerit delinquentes vi externa coerceri, pœnis temporalibus et corporalibus?*

Quæstio quam aggredimur, otiosa quidem videtur si ad praxim attenderimus, cum Ecclesia nullas jam imponat hujusmodi pœnas quas rei vel inviti subeant, quales sunt, v. g., conjectio in carcerem, honorum temporalium confiscatio. Perutile est tamen illam accurate perpendere ad intelligentiam

¹ Cf. Morin, lib. *Commentarius historicus de disciplina in administratione sacramenti Pœnitentiæ observata*, lib. V, cap. XVIII-XXV; lib. VII, cap. IV-V. — *Pouvoir du Pape au moyen âge*, IIe part., chap. I, art. 3, § 1. *Effets temporels de la pénitence publique*.

veteris disciplinæ, atque ut Ecclesia vindicetur ab objectionibus hominum ei obtrectantium.

I. Ad primam partem quæstionis propositæ respondemus affirmative: *Ecclesia usa est per multa sæcula pœnis temporalibus, ad coercionem delinquentium.*

A sæculo IV° in quo, teste sancto Augustino, coercitio verberibus solebat ab Episcopis adhiberi in judiciis¹, ad postrema tempora in quibus Episcopi plerumque habuere, pro more gentium, jus prehensionis, carceris et mulctæ, in usu fuerunt sanctiones pœnales. Judices ecclesiastici pœnas temporales irrogabant, aut auxilium brachii sæcularis invocabant, ut contumaces mulctarentur. Ipsamet concilia œcumenica pluries decreta ediderunt quibus gravissimas pœnas, pro ratione calamitatis temporum, statuerunt, cujus unum aut alterum exemplum afferre sufficiat. Sæculo XIII°, cum grassaretur detestanda sævitia sicariorum, adeo ut « nonnulli magnates « coacti fuerint securitatem ab assassinorum domino impetrare, « sicque ab eo, non absque christianæ dignitatis opprobrio, « redimere quodammodo vitam suam, » Innocentius IV decretum tulit, sacro approbante concilio Lugdunense, quo statuit « ut quicumque princeps, prælatus, seu quævis alia ecclesiastica, sæcularisve persona, quempiam christianorum perditos assassinis interfici fecerit... excommunicationis et depositionis a dignitate, honore, ordine, officio et beneficio, sententias incurrat ipso facto... Sit etiam cum suis bonis mundanis « omnibus, tanquam christianæ religionis æmulus, a toto « christiano populo diffidatus. » (Cap. *Pro humani*, 1, DE HOMICIDIO, in VI.) Sæculo XVI°, concilium Tridentinum immanam insaniam duelli cohibere conatum est decreto, quo statuit duellantes mulctandos esse proscriptione omnium honorum suorum. (Sess. XXV, cap. XIX *de Reform.*)

Edixit præterea quoad causas civiles ad forum ecclesiasticum

¹ Epist. ad Marcellinum CXXXIII, alias CLIX.

quomodolibet pertinentes, judicem « contra quoscumque etiam
« laicos, per multas pecuniarias quæ locis piis assignentur,
« seu per captionem pignorum, personarumque distractionem
« per suos proprios aut alienos executores faciendam, aliaque
« juris remedia, procedere. » (Sess. xxv, cap. III, *de Reform.*)

Ecclesia pœnam capitalem nunquam indixit; verum appro-
bavit, tacito saltem consensu, ordinationes civiles principum
quibus hæretici pervicaces et obdurati capite plectebantur; et
Leo X hanc propositionem Lutheri : *Hæreticos comburi, est
contra voluntatem Spiritus*, una cum cæteris aliis articulis
proscripsit Const. *Exurge; Domine*, anno 1520.

Hæc, cum sint omnibus notissima, non fusius evolvemus :
sed concludimus Ecclesiam potuisse quasdam pœnas tempo-
rales indicere, et recurrere ad principem sæcularem, quando
sanctiones ab ea editæ et pœnæ in suo foro irrogatæ non suffi-
ciebant ut contumacia delinquentium coerceretur. Cum enim
Ecclesia universalis usa sit per plura sæcula potestate sta-
tuendi quasdam pœnas temporales, et recursum habuerit ad
magistratus sæculares, ut graviores adhuc, quando opus fuerit,
penderentur, quin ita fieri potuerit dubitare nefas est; quis enim
catholicus dixerit Ecclesiam universalem errasse in rebus mo-
ralibus ad justitiam pertinentibus, et tyrannice usurpasse potes-
tatem alienam?

II. Dum vero omnes catholici in agnoscendo legitimitatem
hujus disciplinæ consentiunt, eam non eodem modo explicant.

Plures tenuerunt Ecclesiam non jure proprio has pœnas in-
dixisse, sed consensu expresso aut tacito principum, adeo ut
utraque auctoritas suas partes habuerit in illa disciplina consti-
tuenda. Illorum sententiam ita summam exposuit Em. Card.
Gousset in sua *Theologia dogmatica* : « L'Église peut, de droit
« divin, décerner des peines spirituelles, même hors du sacre-
« ment de Pénitence; elle a reçu le pouvoir non-seulement de
« diriger par des conseils et par la persuasion, mais encore de
« commander par des lois et de forcer à observer ses lois par

« un jugement extérieur et des peines salutaires. Ainsi la
« puissance de l'Église est une puissance coercitive, un pouvoir
« de coaction dans l'ordre moral. La confiscation des biens,
« l'exhérédation, les peines afflictives et corporelles, ne sont
« point de la compétence de l'Église. Une loi de l'Église ne
« peut infliger une peine de cette nature qu'avec le concours
« de la puissance temporelle. » (*Théologie dogmatique*, éd.
an. 1857, tom. Ier, n° 1109¹.)

Alii propugnant Ecclesiam jure proprio posse punire hære-
ticos pœna mortis, a fortiori aliis supplicii; quæ potestas est
juxta illos in magistratu ecclesiastico et præsertim in Summo
Pontifice principaliter et eminenti quodam modo, in regibus
autem et eorum ministris proxime et cum subordinatione ad
spiritualem potestatem. (Suarez, *de Fide*, disp. xx, et disp. xxii.
Pirhing, in tit. de HÆRETICIS, n° 92.)

Alii mediam veluti viam ineunt, Ecclesiæ concedendo potes-
tatem coercendi pœnis corporalibus moderatis, non vero pœna
capitis. « Sequimur, ait Card. Soglia, eorum judicium qui cor-
« poralem gladium ab Ecclesia remonent, quo vel corpus peri-
« mitur aut sanguis funditur; sed mitiores pœnas licet tempo-
« rales, et corporis afflictivas, veluti detrusionem in monasterium,
« carceres, verberationes, aliasque id genus citra sanguinis
« effusionem, infligere jure suo Ecclesia potest. » (*Inst. juris
publici*, lib. I, cap. 1, § 8.)

755. — His præmissis, secundam partem quæstionis propo-
sitæ solvemus sequentibus assertionibus.

ASSERTIO I^a. *Ecclesia habet, jure divino, potestatem coerci-
tivam in foro externo.*

Probatur ex dictis in secunda sectione (n° 647).

¹ P. Lacordaire, e familia Dominicanorum, eodem sensu orationem ha-
bit Parisiis in Ecclesia metropolitana : « La puissance coercitive de l'É-
« glise... se réduit au droit d'imposer des pénitences dans le for intérieur,
« et au droit d'excommunier dans le for extérieur. » *Conférences de Notre-
Dame de Paris*, tom. I, conf. vii, *de la Puissance coercitive de l'Église.*

Joannes XXII definivit, Const. *Licet juxta doctrinam*, potestatem coactivam peccatorem excludendi a sacramentorum participatione et a communione fidelium, quam vocat *Coactionem corporalem*, esse a Christo Ecclesiæ permissam. Pontifex utitur argumentis ad constabiliendam doctrinam, ex quibus sequi videretur Ecclesiam habere jus infligendi pœnas etiam corporales, nihil tamen ea de re pronuntiat.

ASSERTIO II^a. *Ecclesia indicere potest, jure proprio, quasdam pœnas temporales, non excedentes moderamen regiminis ecclesiastici.*

Potest Ecclesia providere coercitioni delinquentium et ordini externo, adhibitis mediis quæ apta sint ad finem intentum, quæ consentiant naturæ atque indoli societatis spiritualis, et quorum usus non derogat juribus principis sæcularis. Atqui :

1° Dubium non est quin pœnæ temporales valde aliquando prosint emendationi peccatorum. « Cum terror utilis doctrinæ salutari adjungitur, ait S. Augustinus, ut non solum tenebras erroris lux veritatis expellat, verum etiam malæ consuetudinis vincula vis timoris abrumpat, de multorum salute lætamur, benedictium nobiscum et gratias agentium Deo... Mea primitus sententia erat neminem ad unitatem Christi esse cogendum; verbo esse agendum, disputatione pugnantem, ratione vincendum; ne fictos catholicos haberemus quos apertos hæreticos noveramus. Sed hæc opinio mea, non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis. Nam primo mihi opponebatur civitas mea quæ cum tota esset in parte Donati, ad unitatem catholicam timore legum imperialium conversa est... Quam multos non veritas, sed obduratæ consuetudinis grave vinculum colligabat, ut in eis completeretur divina illa sententia : *Verbis non emendabitur servus durus; si enim et intellexerit, non obediet!* » (*Epistola XCIII ad Vincentium*, n^{is} 3 et 17⁴.) Est igitur cor-

⁴ Cf. Epistolam ad Bonifacium CLXXXV, seu *Lib. de correctione Donatistarum*, n^{is} 19-35. — *Librum III contra Cresconium*, n^{is} 55, 56.

rectio pœnis temporalibus medium sua natura aptum, si superior eo temperate utatur, ad procurandam emendationem delinquentis. *Virga et correptio tribuit sapientiam.* (*Proverbiorum*, cap. XXIX, 15.)

2° Hæc ratio agendi non dissentit a natura nec ab indole societatis spiritualis. Quamvis enim hujusmodi societas sensu pietatis, persuasionem et paterno affectu regatur, potius quam severitate legum et coercionum asperitate, possunt tamen qui illam regunt uti salubri rigore ad frangendam contumaciam, ad reparanda scandala, ad præcavendam denique hominum fragilium ruinam spiritualem, quando media communia non sufficiunt; unde S. Paulus ad Corinthios scribebat : *Vultis in virga veniam ad vos, an in charitate et spiritu mansuetudinis* (I ad Corinth. IV, 21). Sic pater filios corripit, et pastor oves errantes virga reducit ad ovile.

3° Coercitio pœnis temporalibus temperatis, non magis derogat juribus Principis sæcularis quam si fieret in familia privata; et potest adhiberi absque ullo offendiculo ex illa parte, si id ferant mores communes regionis, uti olim contigit quando ipsi principes sæculares juvabant exercitium justitiæ clericalis, nedum illi obstarent.

ASSERTIO III^a. *Ecclesia pœnas corporales extremas nunquam ipsa intulit, nec inferre potest.*

Ecclesia « gladium non habet nisi spiritualem; non occidit « sed vivificat, » ait S. Nicolaus I, in cap. *Inter hæc*, 6, causæ XXXIII, quæst. II. Cœlestinus III scripsit de quodam clerico qui pro suis criminibus depositus fuerat : « Si depositus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet, deinde, contumacia crescente, anathematis mucrone feriri; postmodum vero, si in profundum malorum veniens contempserit, cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, ne possit esse ultra perditio plurimorum, per sæcularem comprimendus est potestatem, « ita quod ei deputetur exilium, vel alia pœna legitima inferatur. » (Cap. *Cum non ab homine*, 10, DE JUDICIIS, lib. II